

Utrikesutskottets betänkande

1977/78:7

med anledning av motion om internationellt främjande av de mänskliga rättigheterna

Motionen

I motionen 1976/77:1059 av Tore Nilsson m. fl. (m, c, fp) hemställs att riksdagen hos regeringen anholder att regeringen via FN, Europarådet och andra mellanfolkliga instanser med skärpa verkar för ett främjande av tros-, tryck- och åsiktsfriheter i alla de stater som förbundet sig att hävda de mänskliga rättigheterna.

Utskottet

Mot slutet av riksmötet 1975/76 behandlade utskottet ett antal motioner som i likhet med den aktuella motionen 1059 yrkade på olika svenska initiativ på de mänskliga rättigheternas område. Utskottet gav i sitt betänkande (UU 1975/76:16) med anledning därav en utförlig redogörelse för bl. a. regeringsuttalanden i detta ämne och för förslag och annat agerande från svensk sida inom främst Förenta nationerna och vid den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen (ESK).

Hävdandet av grundläggande mänskliga rättigheter är sedan länge ett centralt element i den svenska utrikespolitiken och bärs upp av en stark folkopinion i vårt land.

Sedan utskottet senast hade anledning behandla dessa frågor har regeringen på olika sätt fullföljt den förut redovisade aktiviteten på detta område. Särskilt intresse har därvid kommit att knytas till de svenska framträdandena vid den nu pågående s. k. uppföljningskonferensen till ESK som äger rum i Belgrad. – Också vid fjolårets och årets generalförsamling inom FN har Sverige fortsatt att driva en rad mänskliga rättighetsfrågor. Sverige har i dag i FN lagt fram ett resolutionsförslag om behandlingen av politiska fångar och har tidigare i höst i tredje utskottet fått bifall till ett resolutionsförslag som ger FN:s kommission för mänskliga rättigheter i uppdrag att utarbeta en konvention mot tortyr. Frågan om dödsstraffets avskaffande har på nytt också aktualiserats från svensk sida i FN.

Sverige är sedan början av år 1976 åter medlem av FN:s kommission för mänskliga rättigheter för en treårsperiod och har även där möjlighet att föra de nämnda frågorna vidare. Kommissionen har bl. a. i direkt uppdrag att utarbeta ett förslag till en FN-deklaration om religiös ofördragsamhet, ett arbete som dock uppges gå mycket långsamt på grund av de starka meningsmotsättningar som råder kring ämnet.

Motionärerna nämner även Europarådet i sitt yrkande. Utskottet vill i detta sammanhang konstatera att den europeiska konventionen av den 4 november 1950 angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, i vilken bl. a. tros-, tryck- och åsiktsfriheterna ingår, utgör ett betydligt effektivare instrument för de mänskliga rättigheternas iakttagande i de länder som berörs än dess motsvarigheter på FN-nivån (FN:s allmänna förklaring år 1948 om mänskliga rättigheter samt de båda internationella konventionerna av den 16 december 1966 om medborgerliga och politiska rättigheter resp. om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter). En av förklaringarna härtill är givetvis att det för den europeiska konventionens tillämpning finns övervaknings- och domsorgan (bl. a. i form av en domstol och en särskild kommission till vilka påstådda kränkningar kan hänskjutas), som saknar motsvarighet på FN-sidan.

I motionen ges exempel på kränkning av trosfriheten i Sovjetunionen. Dylika ingripanden eller övergrepp mot olikfäktande har varit förmål för stor uppmärksamhet vid den förut nämnda uppföljningskonferensen i Belgrad rörande efterlevnaden av ESK:s slutakt från år 1975 och påtalades även i det svenska huvudinlägget i konferensens inledningsskede i början av oktober.

Frågan om Belgradmötet och skyddet av de mänskliga rättigheterna berördes i den regeringsdeklaration som inledde årets utrikesdebatt i riksdagen den 30 mars. Utskottet vill med instämmande återge följande uttalanden i deklarationen, vilka synes åsyfta just sådana former av tros- och åsiktsövergrepp varom motionärerna talar:

--- Vi hyser en stark medkänsla med människor som utsätts för förödmjukelse och förföljelse därför att de vill ge uttryck åt sina åsikter i samhällliga och andra frågor, därför att de vill utöva sin religion, därför att de vill samlas och gemensamt verka för politiska, fackliga eller andra mål. Vi beundrar det hjältemod som många visar i Östeuropa i sin kamp för dessa mänskliga rättigheter. Om avspänningsprocessen skall fortsätta, krävs det att regeringarna tillgodoser och respekterar de enskilda människornas behov och rättigheter. Därför anser vi att en kritik mot kränkningar av de mänskliga rättigheterna inte skadar utan gagnar avspänningsprocessen.

--- Att skydda de mänskliga rättigheterna är inte en uppgift som är begränsad till Helsingforskonferensens deltagarkrets. Den är lika viktig för världens alla folk, och vi måste öka ansträngningarna att vinna respekt för de förpliktelser som länderna åtagit sig i FN:s stadga och i deklarationen liksom i konventionerna om de mänskliga rättigheterna. ---

Utskottet finner mot denna bakgrund syftet med motionen 1059 tillgodosett.

Utskottet hemställer

att riksdagen anser motionen 1976/77:1059 besvarad med vad
utskottet anfört.

Stockholm den 6 december 1977

På utrikesutskottets vägnar

ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), förste vice
talmannen Torsten Bengtson (c), Sture Palm (s), Georg Åberg (fp), Olle
Göransson (s), Gertrud Sigurdsen (s), David Wirmark (fp), Rolf Örjes (c), Jan
Bergqvist (s), Axel Andersson (s) och Birgitta Rydle (m).

